

LEVELEK A SZERKESZTŐSÉGHEZ

DÉSI HUBER ISTVÁNNE (Budapest). — Örömmel olvastam a májusi szám írását a dési évekről (Murádin Jenő: *Dési évek. Korunk*, 1972. 5.), s mondanom sem kell, mennyire meghatott az illusztrációként közölt rajz, a Huber Istvánt egészen fiatalon ábrázoló műterem-vázlat. A nyáron néhány napon át Radnótiné barátnőmmel Erdély szépséges tájain jártam, s természetesen elmentünk Désre is, hogy — immár Radnótiné szemével is — megnézzem még egyszer, milyen az a sokszor megrajzolt, megfestett „dési templom és a dési fák“? Annak idején nyári szabadságaim alatt néhányszor én is voltam férjemmel Désen. Ezekre az utakra úgy készültünk, mint olyan nagy ajándékra, aminőt az élet nem sokat adott nekünk, mert valóban, férjem, bár nagyenyedi születésű, Dést szinte szülővárosaként szerette. Amikor most a nyáron megálltunk Csucsán, eszembe jutott, hogy régen, amikor vonatunk ide ért, férjem egy boldogot sóhajtott, s beteg tüdejével mélyet szívott az édes erdélyi levegőből. De visszatérve a cikke: amikor elolvastam, lázasan keresni kezdtem azt az írást, amelyre könyvem készítése idejébe emlékeztem, s amelyben, dr. Muresán János szép kézírásával és aláírásával megállapodtak a Szopos-féle szabadiskola létesítésében. Meg is találtam, és alább közlöm ennek a szövegét, felsorolva — amennyire el tudtam olvasni — a többi aláírást is.

„Alolírottak kölcsönösen megállapodnak abban, hogy Désen egy szabad festőiskolát létesítenek s annak vezetésére Szopos Sándor gimn. rajztanárt kéri fel. Az iskola 1920. június 1-én fogja kezdetét venni a református elemi iskola egyik helyiségében. A tanítási idő ünnep és vasárnapok kivételével hétköznapiakon délután 5—7 óráig. A modell díjakat a tagok közösen kötelesek fizetni. Az iskola tagjai csak azok lehetnek, akik a művészet iránti szeretetből komolyan akarnak dolgozni. Dej 1920. Május hó 12-én, Dr. Muresán János.“ Majd ceruzával következik az aláírások: Rösner Magda, Krémer Ilonka, Gajzágó Sándor, Kántor Antal, Huber István, Zajác Lajos, Szánthó Emília, Técsy Sarolta, Miklós Ilona, Láng Margit (továbbá két, nehezen olvasható név).

A nemrég elhunyt Modok Máriával (akkor Perlakiné, majd Czöbelné) férjem Pesten mint dési ismerőssel és — bár nem egyidőben — szintén egykori Szoposnővendékekkel ismerkedett meg, és voltak férjem haláláig jó barátok. A *Korunk* 1937. évi 7—8. számában „Három erdélyi festő Magyarországon“ című cikkében nagy szeretettel és elismeréssel ír róla. A Lázárné által rendezett kiállításon való részvételre valóban nem emlékeztem, bár a Lázár családot látogatásaink alkalmával én is megismertem és megszerettem. Amikor a felszabadulás után Romániában jártam, tudtam meg, hogy a családot elhurcolták és megölték, de nem tudtak felvilágosítást adni, mi történt a tehetséges Lázár Éva képeivel? Megőrizte-e valaki? Dés egykori önkéntes gettójának alakjairól készült portréi megrázóan szépek voltak. Amikor én megismertem őket, igen nehéz anyagi körülmények között éltek, az apának alig volt keresete, s a családot Lázárné ügyvéd fivére támogatta, és az idősebb Lázár lány, aki rajongásig szerette hűgát, volt a család kenyérkeresője. Mi férjemmel és öcsémmel, Sugár Andorral 1924 őszén mentünk ki Olaszországba, és három év múlva jöttünk haza, s a két férfi Milánóban a néhány éve meghalt Kron Bélától tanulta meg a rézkarc mesterségét. Így valóban számomra is rejtély, hogy kerültek munkáik 1926 nyarán Désre? — A felsorolt erdélyi festők közül Kántor Antalon kívül a kedves Mohi családot én is megismertem. A több évtized távolából otthonukra egy szép árnyas kerttel vélek emlékezni. Nagyon jólesett olvasnom, hogy a désiek számon tartják Dési Hubert, mert pl. sem az én könyvem, sem a „Dési Huber a művészetről“ kötet tudomásom szerint Romániában nem került könyvkereskedői forgalomba. Pedig az utóbbi legjelentősebb írásai a Gaál Gábor szerkesztette *Korunkban*, Kolozsvárt jelentek meg annak idején. Olyan írások vannak köztük, amelyekre az utóbbi években több jelentős művészettörténészünk, kritikuskunk mint igen fontos marxista esztétikai írásokra hivatko-

zik és idézi azokat. — Az utolsó együttélt nyáron Sötétpatakról hazatérve a vonatban a Maros mentén számos falu nevét írogattam fel, tervezgetve, hogy legközelebb ezeket is felkeressük. Sajnos, ebből már semmi sem lett, mint ahogy nem készülhetett festmény a birtokomban levő szép sötétpataki rajzokból sem.

*

MURÁDIN JENŐ műkritikus (Kolozsvár). — Dési Huber Istvánné levele férje emlékére idéző sorai mellett érdekes adalékokkal segít hozzá a dési évekről, a Szopos-féle rajziskoláról kialakított képünk biztonságosabbá tételéhez. Szopos Sándor kezdeményezésére a dési gimnáziumban 1916-ban megindított iskolai rajzkurzus előbb magániskolává, majd városi szubvencióval működő szabadiskolává alakul. Tapogatózva éppen azokat az éveket tudjuk felidézni, melyekről e levél szól. Aligha kétséges, miszerint Szopos Sándor nyomban az első világháború után lépéseket tesz annak érdekében, hogy kurzusait nyilvános magániskolává alakítsa. A fentebb közölt igen értékes és hiteles dokumentumot a Szopos-iskola alapító okmányának is tekinthetjük. Kérdőjelek azonban maradnak. A *Korunk* említett számában közölt, Dési Hubert ábrázoló Szopos-rajz 1920. január 10-ről keltezett, s a nyilvánvalóan „műtermi környezetben“ készült vázlat arra enged következtetni, hogy valamilyen formában 1920. június elseje előtt már működött ez a magániskola. Szopos a háború után elveszti rajztanári katedráját, és egy ideig nem is tartózkodik Désen. Iskolája — megszakítatlanul — 1923-tól 1927-ig magánkezdeményezésként, 1927-től 1934-ig városi támogatással működik Désen. Mindenesetre érdekes (és nagybányai remiszenciákra utal), hogy az 1920-as alapítólevél már szabad festőiskolának nevezi a kurzust.

*

SZIKSZAY JENŐ tanár (Brassó). — A *Korunk* 1972/5. számában kereken húsz közlemény foglalkozik a zenei népművelés kérdéskörével, és ebből három pompás írás (Selmeczi Marcella: *Zeneóvoda*; Szenik Ilona: *Amiről az általános iskolai tanterv megfelekezett*; Márkos Albert: *Néhány szó a zenei szakemberek képzéséről*) taglalja iskolahálózatunk valamennyi fokán folyó énektanításunk jelenlegi helyzetét és jobbításának lehetőségeit. Ezekhez szeretném kapcsolni mondanivalómat. Fiataljaink szomjasak a zenére, erre utal egyébként az a többnyire bosszantó jelenség is, hogy jóformán minden szabad pillanatukban (még a természetben és utcán is) táskarádiójukat bömböltetik. S lám, mégis miért van az, hogy nem kielőgítő ifjúságunk daltudása, népdalszeretete? Mert az aligha igényel bizonyítást, hogy ifjúságunk zőme nem tud ösztönös közvetlenséggel énekelni, közösen dalolni. Jogosan vetődik föl a kérdés: hol a hiba? Vajon csak a korszerűtlen iskolai tantervekben és a zenei írás-olvasás nemtudásában? — A népdaltanulás legősibb és legtermészetesebb formája a hallás utáni. A ma összegyűjtött és írásban lefektetett hatalmas, gazdag és sokszínű népdalkincs szájról szájra terjedt és öröklődött át egyik nemzedékről a másikra. Mindazok, akiknek lelki kapcsolatok van népdalainkkal, tanúsíthatják, hogy ezeket a szülői házban és azon kívül, emberi közösségben, hallás útján tanulták. Igen ám, csak hogy a népdaltanulásnak ez az évezredek formája napjainkban már a legtöbb családban elsikkad. Egyedül az óvodai nevelés nyújt lehetőséget arra, hogy a kisgyermek kapcsolatba kerüljön zenei anyanyelvünkkel. Ezért írja Kodály Zoltán a *Zene az óvodában* című tanulmányában: Szimfóniaszerző ifjú kollégáimnak pedig azt ajánlom, nézzenek be néha az óvodába is. Ott dől el, lesz-e húv év múlva, aki megérti műveiket. Tételezzük föl a szerencsésebb esetet, nevezetesen azt, hogy az óvó néni nemcsak tudatában van az óvodás korú gyermekek zenei nevelése fontosságának, de maga is jó énekes, és kellő hivatástudattal kívánja végezni nevelői munkáját. Csakhogy jó két évtizeden át óvónőinknek nem állt rendelkezésére az óvodai zenei nevelést szolgáló énekanyag, sem tanterv, amely a szépirodalom és a gyakorlat színvonalán álló munkájukban eligazította volna őket. A brassói Pedagógus Továbbképző Intézet meghívott előadójaként és vizsgáztató tanárjaként az esztendőik során gyakran vettem részt (s veszek részt az idén is) óvónőink továbbképző tanfolyamain, véglegesítő és fokozati vizsgái előkészítőin, s így tapasztalatból tudom, hogy az említett hiányosság mennyire kérdésessé tette munkájuk eredményességét. Semmi túlzás nincs abban, ha azt állítjuk, hogy a hazai magyar óvodai oktatás hosszú ideig amolyan senki földje volt, ahol a magukra hagyott óvónőink szűkös lehető-

ségükre és egyéni leleményességükre voltak utalva. Azt azonban hadd tegyem hozzá, hogy a helyzet e téren is megjavult két-három év óta. Nemcsak új kiadványok (*Bújj, bújj zöld ág*, 1969; *Csigabiga palota*, 1971) látják el egyszerű és változatos népi játékdalokkal óvodáinkat, de a Pedagógiai Könyvkiadó gondozásában napvilágot látott módszertani útmutató (Péterfy Emília—Selmeczi Marcella—Maxim Eva: *Vers, ének, játék, mese az óvodában*, 1971) és a *Tanügyi Ujságban* megjelenő cikkek is jó szolgálatot tesznek óvodai zeneoktatásunknak. Lassan haladunk előre, de remény van arra, hogy rövidesen sor kerül szocialista jelenünknek megfelelő, korszerű, nemzetiségi sajátosságunkat is figyelembe vevő óvodai tanterv kiadására.

